

Ostrowska, Teresa

"Lubelskie Towarzystwo Lekarskie 1874-1951", Stanisław Kowalczyk, Warszawa 1987 : [recenzja]

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 33/1, 236-237

1988

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Stanisław Kowalczyk: *Lubelskie Towarzystwo Lekarskie 1874—1951*. Państwowe Wydawnictwo Naukowe. Warszawa 1987 8° 133 ss., ilustr.

Dzieje Lubelskiego Towarzystwa Lekarskiego były już uprzednio omawiane fragmentarycznie przez różnych autorów. W Polsce Ludowej dr Stanisław Kowalczyk ogłosił szereg źródłowych artykułów w latach 1960—1982 dotyczących poszczególnych aspektów działalności Towarzystwa i jego biblioteki, a mgr Zofia Jasińska opublikowała w 1975 r. zwięzłą syntezę dziejów Towarzystwa.

Niniejsza książka jest podsumowaniem i uzupełnieniem dotychczasowych publikacji Stanisława Kowalczyka.

W swojej pracy opierał się On na materiałach rękopiśmiennych znajdujących się w zbiorach Biblioteki Głównej Akademii Medycznej w Lublinie, Wojewódzkiej i Miejskiej Biblioteki im. H. Łopacińskiego w Lublinie, Oddziału Wojewódzkiego Polskiego Towarzystwa Lekarskiego w Lublinie, na źródłach drukowanych, publikacjach lekarskich i na miejscowej prasie.

Autor, historyk z wykształcenia, z zawodu wieloletni dyrektor Biblioteki Głównej Akademii Medycznej w Lublinie, a także mieszkaniec Lublina, był szczególnie predysponowany do napisania tej książki.

Lubelskie Towarzystwo Lekarskie zostało założone dnia 4 lipca 1874 r. Działo ono z przerwą na lata okupacji aż do 1951 r. W tym roku powstało bowiem Polskie Towarzystwo Lekarskie obejmujące cały kraj z siedzibą Zarządu Głównego w Warszawie. Lubelskie Towarzystwo Lekarskie stało się jego Oddziałem Wojewódzkim, zachowało jednak swoją nazwę ze względu na duże zasługi jakie położyło.

Zasługi te miały charakter naukowy, społeczny i oświatowy. Towarzystwo poza typowo naukową działalnością jak organizowanie posiedzeń naukowych, przedstawianie na nich referatów, demonstrowanie chorych, preparatów i narzędzi, publikowanie prac, utrzymywanie kontaktów ze środowiskami naukowymi w kraju i za granicą, zorganizowanie pracowni anatomopatologicznej przy Szpitalu św. Jana Bożego w Lublinie, udział w zjazdach lekarzy prowincjonalnych, założenie i prowadzenie Biblioteki, prowadziło też działalność społeczno-lekarską (walka z chorobami zakaźnymi, podniesienie stanu zdrowotności miasta, wprowadzenie postępowych form lecznictwa społecznego, wysuwanie projektów organizacji wiejskiej służby zdrowia, walka o polski przemysł lekarski, udział w Wystawie Rolniczo-Przemysłowej w 1901 r. i Wystawie Higienicznej w 1908 r., protest przeciwko likwidacji Ministerstwa Zdrowia Publicznego w 1923 r.) i społeczno-oświatową wyrażającą się m.in. prowadzeniem odczytów i wykładów kulturalno-oświatowych oraz popularno-lekarskich; aktywną pracą w różnych towarzystwach i organizacjach oświatowo-kulturalnych na terenie Lublina i na prowincji jak Lubelskie Towarzystwo dla Szerzenia Oświaty „Światło”, Towarzystwo Naukowe w Lublinie, Lubelskie Towarzystwo Przyjaciół Uczącej się Młodzieży, Dom Ludowy w Opolu pow. puławski, Sokół, Macierz Szkolna; a także publicystką polityczną, w której celował Mieczysław Biernacki.

Książka składa się ze *Wstępu*, pięciu rozdziałów przedstawiających genezę Lubelskiego Towarzystwa Lekarskiego, jego strukturę organizacyjną, działalność naukowo-informacyjną, społeczno-lekarską i społeczno-obyczajową, *Zakończenia*, *Bibliografii* i dwóch *Aneksów* obejmujących wykaz członków zarządów Towarzystwa (prezesów, wiceprezesów, sekretarzy, skarbników i bibliotekarzy) z podaniem lat ich kadencji i członków Towarzystwa (honorowych, rzeczywistych, korespondentów i wspierających) z podaniem przy ich nazwiskach tytułów profesorskich, przy nie lekarzach — zawodu, oraz miejscowości, roku przyjęcia na członka i ramowych lat życia — w miarę posiadanych informacji.

Książka jest wydana techniką małej poligrafii, na białym papierze; druk jest wyraźny, ilustracje też są wyraźne, chociaż zamieszczone na papierze offsetowym. Przedstawiają one zasłużonych lekarzy i karty tytułowe wydawnictw związanych z Towarzystwem. Jest ich 24. Szkoda tylko, że nie zamieszczono spisu ilustracji.

Nakład jej wynosi 430 egzemplarzy.

Wydawnictwem zajęło się Lubelskie Towarzystwo Naukowe przy pomocy finansowej Polskiej Akademii Nauk, ogłaszając książkę jako tom 11 Monografii w ramach Prac Wydziału Biologii.

Pozycja ta jest opracowana szczegółowo i wyczerpująco. Daje bogate informacje o dziejach Towarzystwa, jego działalności i o jego ludziach. Zasluguje przede wszystkim na uwagę lekarzy i historyków Lublina. Jest cennym wkładem do dziejów nauki, zdrowotności, oświaty i kultury miasta.

Teresa Ostrowska
(Warszawa)

Samuel Thomas Soemmerring und die Gelehrten der Goethezeit. Beiträge eines Symposions in Mainz von 19. bis 21. Mai 1983. Herausgegeben von Günter Mann-Franz Dumont (=Soemmerring-Forschungen. Beiträge zur Naturwissenschaft und Medizin der Neuzeit Band I), Akademie der Wissenschaften und der Literatur Mainz, Stuttgart—New York 1985 ss. 437; Rudolph Wagner: *Samuel Thomas von Soemmerrings Leben und Verkehr mit seinen Zeitgenossen.* Nachdruck der Ausgabe von 1814. Herausgegeben, eingeleitet und mit einem Personenregister versehen von Franz Dumont (=Soemmerring-Forschungen, Beiträge zur Naturwissenschaft und Medizin der Neuzeit Band II), Akademie der Wissenschaften und der Literatur Mainz, Stuttgart—New York 1986 ss. 284 + 31.

Wśród wybitnych uczonych, którzy wywodzili się z Torunia czołowe miejsce zajmuje Samuel Thomas Soemmerring (1755—1830), wielki anatom, lekarz i fizyk niemiecki przełomu XVIII/XIX w. Urodzony w Toruniu jako syn miejscowego lekarza po studiach w Getyndze stał się wkrótce czołowym anatomem swej epoki. Od 1784 r. był profesorem anatomii i fizjologii w Moguncji, następnie działał m.in. w Frankfurcie nad Menem, Monachium by wrócić w 1820 r. do Frankfurtu, w którym pozostał do końca życia. Z rodzinnym Toruniem, w którym pozostała jego rodzina, utrzymywał bliskie związki. Przypomnieniem wielkiej roli Soemmerringa zwłaszcza dla dziejów anatomii a na szerokim tle rozwoju nauki epoki zajmuje się od lat działająca w Moguncji placówka badawcza i wydawnicza tamtejszej Akademii Nauki i Literatury: Soemmerring-Edition und -Forschungsstelle. Obecnie pod egidą Akademii Mogunckiej ukazały się dwa pierwsze tomy *Soemmerring-Forschungen*, które należy zasygnalizować nie tylko z uwagi na związki Soemmerringa z Polską (młodość spędził jeszcze w Toruniu jako poddany Rzeczypospolitej) ale także i ze względu na fakt wielkiej roli odegranej przez Soemmerringa dla rozwoju nauki europejskiej tej epoki. Nie bez znaczenia pozostaje fakt, iż utrzymywał on ogromną korespondencję z uczniami w całej Europie. Jego uprzywilejowanymi korespondentami byli Goethe, Forster (najlepszy przyjaciel), Lichtenberg, Lavater, Cuvier, Alexander von Humboldt. Pierwsza z omawianych publikacji to teksty referatów wygłoszonych na sympozjum w 1983 r. poświęconym Soemmerringowi i uczynom epoki Goethego. Do tomu tego załączona została bardzo cenna bibliografia literatury przedmiotu opracowana przez G. Wenzel-Nass. Łącznie tom zawiera 14 tekstów poświęconych głównie związkom naukowym Soemmerringa z wielkimi postaciami epoki (Goethe i Kant, A. von Humboldt, J. G. Forster, J. H. Merck, Cuvier, F. J. Gall, W. Heinse, J. von Müller i Fr. H. Jacobi i wielu innych). Problemy anatomii, paleontologii, fizyki, antropologii w różnych kontek-